

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku J. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanej A. Spółki z o.o. w W.
o ustalenie odpowiedzialności członka zarządu za składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 lipca 2016 r.,
zażalenia wnioskodawcy na wyrok Sądu Apelacyjnego
z dnia 17 grudnia 2015 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy wyrokiem z 16 października 2013 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 19 grudnia 2007 r. w ten sposób, że ustalił, że odwołujący się J. L. nie jest zobowiązany, jako osoba trzecia, do uregulowania należnych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od października 2004 r. do 21 kwietnia 2005 r. W toku postępowania Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej spółkę A. Sąd ten ustalił, że J. L. od grudnia 2003 r. do 21 kwietnia 2005 r. pełnił obowiązki członka zarządu A.sp. z o.o. W toku działalności gospodarczej prowadzonej przez spółkę wystąpiły

problemy finansowe i podjęto starania o pozyskanie inwestorów strategicznych. Ostatecznie jednak 6 grudnia 2004 r. doszło do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Sąd upadłościowy powołał tymczasowego zarządcę, który pełnił funkcję od 15 grudnia 2004 r. do 17 października 2005 r. J. L. zrezygnował z funkcji członka zarządu z dniem 21 kwietnia 2005 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie została spełniona przesłanka bezskuteczności egzekucji warunkująca możliwość ustalenia odpowiedzialności członka zarządu sp. z o.o. za nieuiszczone należności składkowe. W ocenie Sądu odwołujący się nie ponosi jednak winy w opóźnieniu w złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości; dodatkowo, jego wpływ na sytuację spółki ograniczyło ustanowienie tymczasowego zarządcy sądowego.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej oraz sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Wyrokiem z 17 grudnia 2015 r. Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z 16 października 2013 r., zniósł postępowanie w całości i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

W toku postępowania odwoławczego Sąd ten ustalił, że równolegle z J. L. funkcję członka zarządu spółki A. pełnił J. S. Zgodnie z wpisem w Krajowym Rejestrze Sądowym J. S. pełnił funkcję członka zarządu w okresie od 22 grudnia 2003 r. do 9 listopada 2005 r. W stosunku do J. S. organ rentowy wydał decyzję ustalającą jego odpowiedzialność jako członka zarządu z tytułu nieodprowadzonych należności publicznoprawnych, a sprawa z odwołania od tej decyzji prowadzona jest w Sądzie Okręgowym w W. (sygn. akt XIV U ../13). Sąd stwierdził, że nie budzi wątpliwości, że pomiędzy J. L. a J. S. zachodzi solidarna odpowiedzialność dłużników w zakresie nieuiszczonych przez A. sp. z o.o. należności publicznoprawnych określonych w zaskarżonej decyzji, a ocena odpowiedzialności J. L. nie może być dokonana w sposób pełny bez uwzględnienia okoliczności dotyczących sytuacji J. S. jako współodpowiedzialnego solidarnie. Wskazując na art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie wyrokowania przez Sąd Okręgowy, Sąd Apelacyjny stwierdził, że J. S. jest zainteresowanym w tej sprawie, oraz, iż nie brał on udziału w postępowaniu. Jednocześnie wskazał, że zmiana art.

477¹¹ k.p.c. dokonana art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 17 lutego 2015 r.) z dniem 20 marca 2015 r., nie miała znaczenia dla kierunku rozstrzygnięcia.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył w całości. Zarzucił naruszenie art. 386 § 2 k.p.c., na skutek błędnego zastosowania przez Sąd Apelacyjny art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 20 marca 2015 r.), na skutek co najmniej przedwczesnego stwierdzenia nieważności postępowania ze względu na pozbawienie Jana Szczepkowskiego możliwości obrony praw w postępowaniu, przy jednoczesnym uwzględnieniu nowego brzmienia przepisu art. 477¹¹ § 2 k.p.c., stosowanie do którego zainteresowany staje się stroną postępowania z zakresu ubezpieczeń społecznych dopiero po przystąpieniu do sprawy w terminie 14 dni od dnia zawiadomienia go przez Sąd o toczącym się postępowaniu. Skoro zatem J. S. nie został zawiadomiony o toczącym się postępowaniu, to siłą rzeczy nie można stwierdzić, czy zamierza on występować w niniejszej sprawie w charakterze strony, to tym samym przedwczesne jest ustalenie Sądu Apelacyjnego, że doszło do naruszenia jego prawa do obrony i mamy do czynienia z przesłanką nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c.

Zdaniem skarżącego Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, że nowelizacja art. 477¹¹ § 2 k.p.c. nie miała znaczenia dla kierunku rozstrzygnięcia w tej sprawie. W ocenie skarżącego kluczowe znaczenie ma zdanie trzecie dodane do art. 477¹¹ § 2 k.p.c., stosownie do którego zainteresowany może przystąpić do sprawy w ciągu dwóch tygodni o dnia doręczenia zawiadomienia, które ma zastosowanie od dnia 20 marca 2015 r. bez dodatkowych przepisów przejściowych. Dalej wskazał, że zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 477¹¹ § 2 k.p.c., stroną postępowania zainteresowany staje się dopiero, jeżeli przystąpi do sprawy w terminie dwóch tygodni od skutecznego doręczenia mu postanowienia o zawiadomieniu, a jeżeli nie przystąpi do toczącego się postępowania, nie staje się stroną postępowania w znaczeniu formalnym, nie istnieje zatem w stosunku do niego obowiązek traktowania jako strony. Z kolei pozbawienie możliwości obrony swych praw jako

przyczyna nieważności postępowania dotyczy strony, a więc osoby uczestniczącej w procesie w tym charakterze, a nie osoby, która potencjalnie powinna być stroną.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że zażalenie zostało wniesione w trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., który stanowi, że zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wobec tego, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest skierowane przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, ocenie w postępowaniu zażaleniowym może być poddana jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), ewentualnie czy w rachubę wchodziła podstawa nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.) – przykładowo por. postanowienia SN: z 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151 i powołane tam orzeczenia; z 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15, LEX nr 1767098, czy postanowienie SN z 29 października 2015 r., I CZ 92/15, LEX nr 1827122.

W tej sprawie Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Okręgowego z 16 października 2013 r. na podstawie art. 386 § 2 k.p.c., to jest na skutek stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym, wobec ustalenia, że zainteresowany J. S. nie został wezwany do udziału w toczącym się postępowaniu i w konsekwencji został pozbawiony możliwości obrony jego praw. Skarżący decyzję Sądu Apelacyjnego uznaje za przedwczesną, a przez to nieprawidłową, ze względu na nowe brzmienie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Zdaniem skarżącego Sąd Apelacyjny

powinien zastosować art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w aktualnym brzemieniu, w ten sposób, że w sytuacji stwierdzenia, że zainteresowany J. S. nie brał udziału w postępowaniu, Sąd Apelacyjny powinien zawiadomić go o toczącym się postępowaniu. Jeżeli zainteresowany nie przystąpiłby do postępowania w terminie dwóch tygodni od doręczenia mu tego zawiadomienia, to, zdaniem skarżącego, nie byłoby podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania ze względu na pozbawienie strony możliwości obrony jej praw.

Zasadniczy problem w tej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy zmiana art. 477¹¹ § 2 k.p.c., która weszła w życie 20 marca 2015 r. (tj. po dniu wyrokowania przez Sąd Okręgowy), powinna mieć wpływ na ocenę Sądu Apelacyjnego w przedmiocie stwierdzenia nieważności postępowania w związku z niezawiadomieniem zainteresowanego przez Sąd Okręgowy o toczącym się postępowaniu (art. 379 pkt 5 k.p.c.) – to jest ocenę dokonywaną po wejściu w życie tej zmiany art. 477¹¹ § 2 k.p.c.

Na wstępie należy wyjaśnić, że w orzecnictwie dotyczącym stanu prawnego sprzed zmiany art. 477¹¹ § 2 k.p.c. ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 218 ze zm. – dalej *ustawa zmieniająca*), utrwalonym i dominującym było stanowisko, że jeżeli dana osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot określonego postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazujący, że w określonym wypadku została spełniona ustawowa przesłanka prawna polegająca na tym, że prawa i obowiązki tej osoby „zależą” od rozstrzygnięcia w tej sprawie, to niewezwanie jej przez sąd do udziału w postępowaniu w charakterze strony (art. 477¹¹ § 1 w zw. z art. 477¹¹ § 2 zd. drugie k.p.c.) skutkowało nieważnością postępowania polegająca na pozbawieniu takiej strony możliwości obrony praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. (por. wyrok SN z 3 października 1996 r., II URN 36/96, OSNP 1997 nr 9, poz. 156; uchwała SN z 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98, OSNP 1998 nr 23, poz. 690; wyrok SN z 8 grudnia 2000 r., II UKN 128/00, OSNP 2002 nr 15, poz. 368; postanowienie SN z 11 stycznia 2013 r., II UZ 76/12, LEX nr 1618963; czy wyrok SN z 28 sierpnia 2014 r., II UK 539/13, LEX nr 1511199).

Jeżeli uznać J. S. za zainteresowanego w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 zd. pierwsze k.p.c., co stwierdził Sąd Apelacyjny i czego skarżący nie kwestionuje, to bezspornym jest, że nie został on wezwany przez Sąd Okręgowy do udziału w postępowaniu. Sąd Okręgowy pomimo obowiązku wezwania zainteresowanego do udziału w postępowaniu, obowiązku tego nie wykonał, co skutkowało pozbawieniem go, jako strony, możliwości obrony jego praw. Uwzględniając przedstawione wyżej stanowisko judykatury, sytuacja ta wypełnia przesłankę stwierdzenia nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 1 oraz 2 k.p.c.).

Zmiana art. 477¹¹ § 2 k.p.c. dokonana ustawą zmieniającą z dnia 15 stycznia 2015 r. polega na tym, że przy utrzymaniu dotychczasowej definicji zainteresowanego (art. 477¹¹ § 1 zd. pierwsze k.p.c.), zostaje uchylony obowiązek wezwania zainteresowanego przez sąd do udziału w sprawie i w to miejsce wprowadza się obowiązek zawiadomienia zainteresowanego o toczącym się postępowaniu z pozostawieniem mu decyzji o przystąpieniu do procesu (zmiana zdania drugiego oraz dodanie zdania trzeciego do art. 477¹¹ § 2 k.p.c.). Ponadto, do art. 477¹¹ § 2 k.p.c. dodaje się zdanie czwarte, zgodnie z którym do zainteresowanego nie stosuje się art. 174 § 1 k.p.c. Zmiana art. 477¹¹ § 2 k.p.c. weszła w życie 20 marca 2015 r., z tym, że w przypadku spraw wszczętych i niezakończonych przed tym dniem, art. 477¹¹ § 2 zdanie czwarte w nowym brzmieniu nie stosuje się do czasu zakończenia postępowania w danej instancji (art. 10 w zw. z art. 13 ustawy zmieniającej).

Uwzględniając zakres przedmiotowy zmiany art. 477¹¹ § 2 k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. oraz ww. przepisy przejściowe, Sąd Okręgowy miał obowiązek z urzędu wezwać zainteresowanego J. S. do udziału w postępowaniu w tej sprawie. Jednocześnie nie ma podstaw prawnych do rozszerzenia zakresu czasowego obowiązywania art. 477¹¹ § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym od 20 marca 2015 r.) na czynności procesowe dokonane przez Sąd Okręgowy lub zaniechanie dokonania czynności procesowych, które Sąd miał obowiązek dokonać, jakie miało miejsce przed wejściem w życie zmiany art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Oznacza to, że punkt odniesienia dla oceny nieważności postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w tej sprawie, a tym samym wystąpienia

przesłanki uchylenia wyroku Sądu Okręgowego z 16 października 2013 r., stanowi treść art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed zmianą dokonana ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. Sąd Apelacyjny słusznie tym samym przyjął, że Sąd Okręgowy naruszył przepisy prawa procesowego, nie wzywając zainteresowanego J. S. do udziału w toczącym się postępowaniu, oraz że naruszenie to skutkowało nieważnością postępowania. W związku z czym wystąpiła sytuacja, o której mowa w art. 386 § 2 k.p.c., uzasadniająca wydanie rozstrzygnięcia kasatoryjnego.

Z tych powodów, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy oddalił zażalenie.

kc